

РОЗДІЛ 6

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 349.6

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-12/48>

ЕКОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПЕРСПЕКТИВНІ СФЕРИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

ENVIRONMENTAL ENTREPRENEURSHIP AND PROSPECTIVE AREAS OF ITS APPLICATION (LEGAL ASPECT)

**Задихайло Д.Д., к.ю.н., асистент,
доцент кафедри екологічного права**

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**Рижкова Ю.А., студентка IV курсу
міжнародно-правового факультету**

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**Більченко А.Г., студентка IV курсу
міжнародно-правового факультету**

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Наукова стаття присвячена висвітленню питання, що стосується підвищення якості захисту навколишнього природного середовища України шляхом запровадження так званого екологічного підприємництва. Авторами наведено доктринальні визначення поняття «екологічного підприємництва», що розкривають його з різних боків та дозволяють охопити якомога більше складових вказаного терміну. Наведені статистичні дані, що стосуються місця України у міжнародному рейтинговому списку, присвяченому стану розвиненості екологічно-орієнтованого підприємництва. Також проведено порівняльну характеристику захисту довкілля України поряд із державами, що мають більший еквівалент екологічного добробуту та отримали першість на світовій «екологічній арені». У статті досліджено та проаналізовані основні сфери найбільшого забруднення навколишнього середовища та екосистеми України, найважливішими для дослідження серед яких є наведені нижче аспекти: значний обсяг відходів від промислового виробництва, їх неналежна утилізація; автомобільна промисловість, а саме значний обсяг автомобілів з двигунами внутрішнього згорання, які забруднюють атмосферне повітря; значна кількість пластику, який майже не переробляється в Україні. Авторами наведені статистичні дані впливу зазначених сфер економіки на екологію в Україні, так і держав світу, а також порівняльні розрахунки такого впливу за попередні роки поруч із сьогоденням. Особливу увагу авторами приділено, зокрема, питанню щодо удосконалення екологічної ситуації в Україні. Так, детальному аналізу були піддані положення Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року, де виокремлено першопричини проблем екології України та перелічено сфери, які підлягають негайному відновленню (водойми, ліси, надра тощо). Необхідно зазначити, що авторами були визначені та запропоновані найбільш ефективні шляхи виправлення негативних наслідків діяльності досліджуваних сфер, наведено способи удосконалення правового закріплення та регулювання екологічного підприємництва.

Ключові слова: екологічне підприємництво, навколишнє природне середовище, сфери виробничої діяльності; суб'єкти екологічного господарювання; правове забезпечення екологічного господарювання.

The scientific article is devoted to the issue of improving the quality of economic development in Ukraine through the introduction and modernization of so-called environmental entrepreneurship. The authors present doctrinal definitions of the concept of "environmental entrepreneurship", which reveal it from different angles and allow to cover as many components of which it consists. The statistical data concerning the place which Ukraine takes in the international rating list devoted to a condition of development of ecologically-oriented business are covered. A comparative description of the ecological development of our state was also made, along with the states that have a greater equivalent of ecological well-being and have supremacy in the world's "ecological arena". The scientific publication investigates in detail and characterizes the areas of the greatest pollution of the environment and ecosystem of Ukraine, the most important for the study of which are: a significant amount of waste from industrial production, their improper utilization; automotive industry, namely a significant volume of cars with internal combustion engines that pollute the air; a significant amount of plastic, which is almost not recycled in Ukraine. The authors analyze the statistical data of the impact of these areas of activity on the ecology of both Ukraine and other countries. Comparative calculations of such impact for previous years next to the present are highlighted. The authors pay special attention, in particular, to the improvement of the ecological situation in Ukraine. Thus, the provisions of the Law of Ukraine "On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period up to 2030" of February 28, 2019 were subjected to detailed analysis. This normative-legal act identifies the root causes of the problems of Ukraine's ecology and lists those areas that are subject to immediate restoration (reservoirs, forests, subsoil, etc.). It should be noted that the authors have identified and proposed the most effective ways to correct the negative effects of the studied areas, given ways to improve the legal consolidation and regulation of environmental entrepreneurship.

Key words: ecological entrepreneurship, environment, spheres of production activity; subjects of ecological management; legal support of ecological management.

Натепер завдяки здійсненню різноманітних економічних досягнень та реформ в Україні, таких як членство України у СОТ, запровадження ринкових механізмів господарювання і таке інше, з'явилися більш потужні можливості розвитку, вдосконалення та впровадження нових форм підприємництва, яке виступає однією із наймо-

гутніших рушійних сил економічного добробуту нашої держави. Однак поряд із ростом економіки та зайнятості населення у виробництві протилежною стороною росту ВВП є збільшення випадків екологічно небезпечного виробництва, інтенсифікації виробничої та торговельної діяльності, а також нераціонального використання вели-

ких обсягів сировини, що своєю чергою має призвести до реагування органів державної влади, метою яких має стати запровадження та заохочення суб'єктів господарювання до запровадження екологічного підприємництва.

На тлі вказаного, у держави виникає гостра потреба в забезпеченні балансу між прогресивними амбіціями та потребами суб'єктів підприємницької діяльності з одного боку, та мінімізацією шкідливого впливу і негативних наслідків їх діяльності на довкілля – з іншого.

Саме тому мету наукової публікації можна сформулювати через основні завдання, що підлягають вирішенню, серед яких:

1) визначити та проаналізувати сутність та сучасний стан функціонування екологічного підприємництва в Україні та стан його законодавчого забезпечення;

2) виокремити найпріоритетніші сфери екологічного підприємництва як складової екологічної безпеки України для подальшої розробки та запровадження спеціальних режимів екологічного господарювання;

3) охарактеризувати стратегічні можливості екологічно орієнтованого підприємництва в Україні.

Досліджувану проблему вивчали такі вітчизняні науковці, як А.Г. Бобкова, Д.В. Задихайло, Б.В. Шуляк, В.В. Зіновчук, В.В. Липчук, О.Г. Шпикуляк, А.В. Ращенко та інші вчені, які у своїх працях встановлювали екологічну складову розвитку підприємництва та шляхи її вдосконалення. Розгляд вказаної теми закріплюють у своїх роботах і низка закордонних дослідників, серед яких Джон Томсон, Джефрі Йорк, Майкл Ленокс, Ізабела Квіл, Надім Ахмад, Андерс Хюфман тощо, які у своїх роботах виділяють важливі моменти навчання гармонійного та екологічного ведення підприємницької діяльності та аналізують шляхи, за допомогою яких можна досягти значної економічної потужності, не завдаючи шкоди екологічній системі держави та її навколишньому середовищу.

Починаючи аналіз першого завдання, необхідно висвітлити визначення поняття «екологічного підприємництва».

Зокрема, науковець Ю.І. Головня визначає вказане поняття як діяльність з виробництва і реалізації товарів, здійснення робіт і послуг, спрямованих на запобігання негативного впливу на навколишнє середовище [1, с. 51].

О.Н. Боровик вбачає поняття екологічного підприємництва у формі підприємницької діяльності, що спрямована на задоволення еколого-економічних потреб за рахунок продуктів, у загальній корисності яких визначальне значення має екологічна корисність, а компоненти екологічної системи розглядаються як фактори, що визначають еколого-економічні потреби [2, с. 94].

Ще одне визначення головного поняття наукової публікації надає Н.М. Андрєєва, яка встановлює, що екологічним підприємництвом є систематична, безстрокова, ризикова, ініціативна, інноваційна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності у сфері виробництва товарів, що за своїми параметрами та параметрами кінцевого продукту відповідає усім наявним нормам діючого екологічного законодавства та має за мету отримання прибутку, зменшення витрат на виробничий цикл чи збільшення конкурентної привабливості кінцевого продукту за рахунок його високої конкурентної спроможності [3, с. 15]. Водночас, Д.Д. Задихайло наполягає у своїх працях на необхідність застосування терміну «екологічне господарювання» з огляду на можливість реалізації зазначеної діяльності як на комерційних, так і некомерційних засадах, а також з огляду на застосування широкого кола організаційно-правових форм суб'єктів екологічного господарювання у відповідності до чинного Господарського кодексу України [4, с. 97–98].

Тож через те, що таке поняття як «екологічне підприємництво» не має свого остаточного та конкретного закріплення в актах нормативно-правового характеру, ще раз підкреслює те, що це питання має недостатню

розвиненість як у теоретичному, так і в практичному напрямках.

Абсолютно необхідним уявляється аналіз місця екологічного підприємництва (господарювання) в економіко-правовому механізмі охорони довкілля в ринкових умовах. Власне правовий механізм екологічного господарювання уявляється найважливішою комплексною складовою такого багатоаспектного за своїм масштабом за змістом економіко-правового механізму. Отже, з'ясування їх співвідношення та взаємодії уявляється самостійною науковою проблемою. Дослідження проблематики екологічного господарювання, з огляду на його практичну цінність, зокрема для законодавчої діяльності, має включати розробку механізмів екологічного господарювання у тісному зв'язку з особливостями того чи іншого об'єкту екологічної безпеки. Як уявляється, для нашої країни одним з найактуальніших таких об'єктів є побутові відходи, що створюють реальну загрозу довкіллю, життю та здоров'ю людини. Тож моделювання правових форм екологічного господарювання в сфері поводження з відходами має не тільки високу наукову актуальність, але і може привести до створення цілої методології законодавчих підходів до створення механізмів вирішення екологічних проблем в інших сферах охорони довкілля [5, с. 98–99].

Низький рівень впровадження в Україні політики екологізації підприємств підтверджується й невтішними рейтинговими показниками на міжнародній арені. Щороку Центр екологічної політики та права при Єльському університеті надає статистичні дані, в яких проводиться глобальний аналіз та оцінка, за якими державам призначається рейтинговий номер за рівнем їх досягнень у сфері управління природними ресурсами та збереженням навколишнього природного середовища. Так, проаналізувавши сьогоденний стан розвиненості екологічного підприємництва в Україні, індекс екологічної розвиненості (The Environmental Performance Index 2020) нашої держави переносить її на 60-те місце у рейтинговому списку держав світу, загальна кількість яких становить 180 держав [6]. Також у зазначених даних встановлюється відсоткові співвідношення екологічної розвиненості держави на згаданому періоді її існування та відсоток зміни цього еквівалента протягом останніх десяти років. Тож ефективність впровадження в Україні політики екологізації підприємництва за 2020 рік становить 49,5%, а відсоток зміни вказаного прогресу за останні десять років становить лише 0,7%, що свідчить про досить повільний та невпевнений темп модернізації в цій сфері. Першість у розвитку своєї екологічної політики становлять такі країни, як Данія, Люксембург, Швейцарія, Велика Британія та Франція, відсотковий показник яких становить 80% та більше.

Відсотковий показник якості повітря у нашій державі за 2020 рік становить 39,8%, через що вона посідає 86 місце серед 180 країн світу. Порівнюючи вказаний показник з Фінляндією, яка займає перше місце в рейтингу дослідження критерію «якості повітря» у 98,8% стає зрозуміло, що ситуація викидів великої кількості вуглекислого газу через користування автомобілями та двигунами внутрішнього згорання, забрудненість повітря діоксидом азоту, що негативно впливає на здоров'я людей тощо висвітлює нашу державу як таку, що є екологічно нерозвинутою та не ставить за головну мету вдосконалення екологічної сфери.

Отже, наведена вище інформація дає змогу зрозуміти, що задля покращення екологічної ситуації Україні необхідна низка заходів. Саме тому одним зі шляхів вирішення вказаної проблеми може стати нова форма підприємництва – екологічна.

Розглядаючи друге завдання наукової роботи, варто наголосити на тому, що наразі досягти сталого розвитку екологічного підприємництва в Україні є вкрай складним процесом, адже вказане вимагає встановлення жорстких вимог до екологічності виробництва та, безумовно, міри

його впливу на навколишнє середовище. Слід зазначити, що в умовах інтенсивної торговельної діяльності, нераціонального використання та експорту сировини, збільшення обсягів еколого-небезпечного виробництва, експорту екологічно неперевічених товарів виникає гостра необхідність трансформації вектора розвитку економіки у бік екологічної складової. Це вимагає суттєвого коректування діяльності всіх суб'єктів економіки, незалежно від специфіки їхньої роботи чи обсягу отриманого фінансового результату [7, с. 197].

Якщо детальніше розглядати екологічне підприємництво, то неможливо не зазначити про ті сфери економіки, які шкідливо впливають на розвиток зазначеного підприємництва, тим самим загрожуючи навколишньому середовищу. Так, можна виокремити перелічені нижче загрози екологічній безпеці:

- значний обсяг відходів від промислового виробництва, їх неналежна утилізація;
- автомобільна промисловість, а саме значний обсяг автомобілів з двигунами внутрішнього згорання, які забруднюють атмосферне повітря;
- велика кількість пластику, який майже не перероблюється в Україні.

По-перше, значний обсяг відходів виробництва та споживання і неналежний рівень їх вторинного використання, переробки та утилізації, створює серйозну загрозу як для населення країни, так і для навколишнього середовища. Згідно із Законом України «Про відходи», відходи – це будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [8].

За даними статистики, яку проводив аналітичний портал «Слово і діло» у 2021 році, посилюючись на інформацію, надану Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів: у 2019–2020 роках кількість відходів в Україні стрімко зростає. За 2019 рік загальний обсяг накопичених відходів склав 15 млрд 398,6 млн тонн, а в 2020 році загальний обсяг такого накопичення сягнув 15 млрд 635,3 млн тонн (утворилося 462,4 млн тонн відходів: утилізували – 100,5 млн тонн, відправили на зберігання – 276 млн тонн) [9].

Аналіз еколого-економічних паспортів та інших звітностей металургійних підприємств, щодо обсягів утворення відходів, показав, що облік промислових відходів ведеться на підприємствах недостатньо достовірно з точки зору можливостей їх утилізації та захоронення. Водночас промислові відходи чорної і кольорової металургії завдають серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, займають величезні площі, забруднюють токсичними сполуками ґрунт, водний і повітряний басейни, підвищують собівартість готової продукції підприємств через значні витрати на їх транспортування, розміщення і зберігання.

Щорічно в Україні утворюється більше мільярда тонн відходів виробництва і споживання, з яких лише 10–15% використовуються у якості вторинних матеріальних ресурсів. Під складування відходів сьогодні відведено 160 тис. га, а їхній загальний обсяг перевищує 25 млрд тонн. Витрати на їх складування іноді перевищують 20% собівартості продукції. Темпи накопичення шкідливих забруднювачів та рівень їх впливу на здоров'я людей і стан навколишнього середовища в Україні в десятки разів перевищують ті, які існують у розвинених країнах [10].

По-друге, натеper машинне виробництво залишається однією з найприбутковіших галузей. Так, за період 2020 року у світі було виготовлено близько 76 млн автомобілів (за даними статистики аналітичного сайту «Auto Vercity») [11]. Незважаючи на те, що автомобільна про-

мисловість України практично припинила своє існування, наразі стрімко продовжує розвиватися автомобільний ринок. Наприклад, за даними статистики, яку проводив сайт з продажу автомобілів «RST.ua», упродовж 12 місяців 2020 року в Україні зареєстрували майже 85 тис. нових авто (проти 87,5 тис. авто у 2019 році). Тобто, падіння скало всього 3%. Для порівняння, згідно з даними аналітичної компанії з автомобільної справи «Focus2move», в Італії, Іспанії та Великобританії продажі нових авто знизились на 30%, а середній показник падіння ринку нових авто серед європейських країн склав 24% [12]. Обсяги світового ринку скоротились на 15%. Це пояснюється двома важливими факторами: 1) пандемія коронавірусної інфекції, яка охопила світ в 2020 році; 2) орієнтування Європи на електротранспорт, який є екологічно безпечнішим.

Проте масштаби забруднення повітря зазначеною галуззю промисловості є вкрай значними – за 29% викидів в Європі відповідальний транспортний сектор (внутрішні та міжнародні перевезення).

У відпрацьованих газах двигунів автомобілів міститься більш 200 токсичних хімічних сполук, велика частина яких представляє різні вуглеводні. За цих обставин головними причинами підвищеного забруднення атмосферного повітря автомобільним транспортом є:

- незадовільна якість автотопного палива;
- низькі техніко-експлуатаційні показники парку автотранспортних засобів.

Крім прямого негативного впливу на людину, викиди від автотранспорту наносять і непряму шкоду. Так, підвищення концентрації кінцевого продукту горіння автотопного палива – діоксиду вуглецю (природного атмосферного компонента), призводить до глобального підвищення температури земної атмосфери (так званий парниковий ефект). На думку багатьох експертів, наслідком цього є такі природні катаклізми останнього часу, як масштабні пожежі в Південно-Східній Азії, Америці, Сибіру, повені в Європі й Азії [13].

По-третє, ще однією загрозою екологічній безпеці України та світу є пластик. За даними National Geographic, виробництво пластику з 1950 року до 2015 року зросло з 2,3 мільйона до 448 мільйонів тонн. І що найгірше – цей показник продовжує зростати [14]. Саме через те, що пластик є порівняно недорогим та довговічним матеріалом, його виробництво є досить високим. Але цей матеріал, який переважно вирушає на «полігони» разом з іншими відходами, перебуває у ґрунті близько 500 років, що загрожує екологічними катастрофами та різкою зміною клімату в світі.

За останні роки в Україні створюється механізм щодо переробки пластику, але доки ці пропозиції є на стадії розробок. На практиці ж більшість підприємств в Україні продовжують виробляти цей матеріал через те, що збільшується попит на його «споживання», а конкретних заборон та санкцій на виготовлення та реалізацію такої продукції в законодавстві України не передбачено.

Отже, для повноцінного розвитку екологічного підприємництва необхідно приділити значну увагу саме тим аспектам життєдіяльності, які загрожують впливають на екологію та руйнують навколишній світ.

Розкриття третього завдання є необхідним через те, що натеper питання щодо вдосконалення екологічного підприємництва та сприяння екологічній безпеці навколишнього середовища є вкрай актуальним, а тому в 2019 році Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», де виокремлено першопричини проблем екології України та перелічено ті сфери, які підлягають негайного відновлення (водойми, ліси, надра тощо) [15]. До основних завдань зазначеного нормативно-правового акту можна віднести: 1) упровадження інструментів сталого споживання і виробництва; 2) стимулювання впровадження систем екологічного

управління на підприємствах; 3) здійснення заходів щодо збереження флори та фауни на території України; 4) зменшення промислового забруднення, контролю та запобігання біологічному забрудненню; 5) посилення відповідальності за шкоду, заподіяну довкіллю, відповідно до міжнародних зобов'язань України.

Але для більш досконалого функціонування екологічного підприємництва у сферах, які потребують значної уваги, необхідно здійснити такі заходи:

1. Закріплення на законодавчому рівні поняття «екологічне підприємництво» як складової екологічної та економічної життєдіяльності, розкриття сфер, принципів та заходів такого підприємництва.

2. Впровадження системного підходу до вирішення проблеми, пов'язаної з відходами на державному та регіональному рівнях, зменшення обсягів утворення відходів шляхом збільшення обсягу їх переробки та повторного використання; створення та підтримка більшої кількості підприємств по переробці та утилізації відходів. Деякі з цих заходів уже закріплені в Законі України «Про відходи» та «Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року», схваленого Кабінетом Міністрів України у 2017 році [16]. Очікується, що реалізація Стратегії сприятиме впровадженню системи управління відходами на інноваційних засадах; розробленню відповідного законодавства; покращенню стану навколишнього природного середовища, а також санітарного та епідемічного благополуччя населення.

3. Перехід на електротранспорт, який значно безпечніший для навколишнього середовища, ніж звичайні автомобілі. Узагалі вважається, що електрокар є одним із важливих етапів для рішення кліматичної кризи: чим менша кількість автомобілів із двигуном внутрішнього згорання, тим менше викидів газів в атмосферу. Так, за даними Міністерства інфраструктури України, станом на 1 вересня 2021 року в Україні зареєстровано 30 062 електроавтомобілі [17]. А, наприклад, у 2019 році, за даними Федерації роботодавців автомобільної галузі, було зареєстровано лише 7700 електромобілів. Це на 39% більше, ніж роком раніше [18]. Тому доцільним є закріплення на законодавчому рівні певних заохочень щодо користування саме електротранспортом, а також можливість вироблення власного електротранспорту на підприємствах. До того ж, у серпні 2021 року Президент України підписав два Закони, що передбачають податкові преференції для транспорту, що використовує біопаливо або працює від електроенергії, а також для підприємств, що їх виробляє – це зміни Податкового та Митного кодексу України. Їхня мета – збільшити частку екологічного транспорту в Україні через підвищення доступності для споживачів та стимулювання розвитку виробництва.

4. Впровадження практичного механізму щодо сортування сміття та системи підприємств, які здійснюють переробку пластику; закріплення на законодавчому рівні таких заходів. Натепер певні стратегії подальшого поводження з пластиком є в «Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року». В основу цього нормативно-правового акту покладено 5-ступеневу ієрархію запобігання утворенню відходів, яка враховує весь життєвий цикл продукції, підвищує економічну цінність відходів, запроваджує принцип розширеної відповідальності виробника, що має заохотити бізнес до мінімізації утворення відходів та зацікавити в їх переробці.

Але фактично ситуація гірша – наразі відсутній механізм, який дозволив би українським підприємствам не

«шукати» пластик по всіх куточках нашої країни або закупати той самий матеріал в іноземних державах, а отримувати його напряму для переробки.

Позитивною рисою, однак, є те, що в березні 2021 року було розроблено законопроект про обмеження обігу та виробництва пластикової продукції одноразового використання – на основі положень Директиви ЄС 2019 року (2019/904) про одноразовий пластик. Документ передбачає вже через рік після введення його в дію заборону виробництва, ввезення на територію України та введення в обіг одноразових пластикових виробів, для яких уже є альтернативи [19].

Отже, розвиток екологічно орієнтованої підприємницької діяльності слід вважати однією з основних ланок стратегії сталого розвитку країни, а одним із найскладніших завдань сучасної сфери підприємництва є утримання балансу між постійно зростаючими потребами підприємців і необхідністю мінімізації шкідливого впливу наслідків їх діяльності на довкілля.

Таким чином, підсумовуючи весь викладений вище матеріал та ґрунтуючись на його загальних положеннях, можна зробити висновок наукової публікації:

1. Екологічне господарювання, а саме так слід ставити питання з огляду на відповідну розробленість саме в господарському законодавстві України широкого арсеналу організаційно-правових форм суб'єктів господарювання, розробленість базових категорій у господарській діяльності, а саме комерційного та некомерційного господарювання розробленість засобів та механізмів впливу держави на стан процесів в сфері господарювання – стимулювання або гальмування тих чи інших видів господарської діяльності або її окремих властивостей. Тому термін «екологічне підприємництво» є завузьким за змістом щодо його перспективного використання та функціональної спроможності.

2. Слід констатувати, що проблематика екологічного господарювання, як міжгалузевий феномен не отримала свого концептуального забезпечення з огляду на його інструментально-функціональне значення в системі відносин збереження довкілля. Така концепція має бути, по-перше, продуктом наукової розробки та співпраці науковців екологічної та економічної науки. По-друге, їхня напрацювання, що мають носити системний характер, повинні отримати подальший розвиток науковців-правників щодо забезпечення такої концепції інструментами правового впливу на еколого-господарські суспільні відносини. Логічно, що на цьому етапі ключову роль мають зіграти спільні зусилля науковців екологічної та господарської галузей права.

3. Наступним етапом, як уявляється, має бути стадія законодавчого втілення цілей, засобів та форм правового забезпечення екологічного господарювання у систему джерел екологічного та господарського законодавства.

Необхідно зазначити, що всі названі етапи становлення правової забезпеченості екологічного господарювання мають бути організаційно забезпеченими. За власної ініціативи окремих науковців це завдання повноцінно вирішити неможливо.

4. Важливим та надзвичайно складним завданням інструменталізації екологічної політики держави в аспекті екологічного підприємництва є створення конвергентної моделі еколого-господарського регулювання в зазначеній сфері, тобто поєднання в єдиному механізмі інструментів або галузей права: цілей, функцій, суб'єктного складу, об'єктів, засобів регулювання, засобів впливу держави на зазначені відносини тощо. Важливим результатом такої конвергенції мають стати «спільні» нормативно-правові акти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головня Ю.І. Екологічне підприємництво як основа збалансованого регіонального розвитку. *Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи* : тези III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 червня 2015 р.) Київ : КНЕУ, 2015. С. 51–53.

2. Боровик О.Н. Екологічне підприємництво та його переваги. *Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок* : тези IV Міжнар. наук.-практ. Відеоконф. (Львів, 23–24 травня 2012 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 94–95.
3. Андреева Н.М. Екологічно чисте виробництво в системі екологічного підприємництва: систематика наукового бачення та взаємозв'язку. *Економічні інновації*. 2012. Вип. 48. С. 8–17.
4. Задохайло Д.Д. Екологічне господарювання у системі екологічних відносин: проблема правової інституціалізації. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 135. С. 95–103.
5. Задохайло Д.Д. Відносини екологічного господарювання як напрям розвитку законодавства України. *Економічна теорія та право*. 2017. № 3(30). С. 96–108.
6. Environmental Performance Index. URL: <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi> (дата звернення: 10.10.2021)
7. Швець Т.В. Агробізнес: проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / за ред. Г.Є. Жуйкова, В.С. Ніценка. Одеса : Лерадрук, 2013. 577 с.
8. Про відходи : Закон України від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр#Text> (дата звернення: 13.10.2021).
9. Управління відходами: скільки в Україні утворюється і накопичується сміття. *Слово і Діло*. 2021. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2021/08/28/infografika/suspilstvo/upravlinnyavidhodamy-skilky-ukrayini-utvoryuyetsya-nakorychuyetsya-smittya> (дата звернення 13.10.2021).
10. Білецька І.М. Управління відходами як складова еколого-орієнтованого управління підприємством. *Ефективна економіка*. Івано-Франківськ. 2014.
11. Ринок нових автомобілів: як пережили локдаун автодилери. *Економічна правда*. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/03/24/672258/> (дата звернення 13.10.2021)
12. Статистика виробництва нових автомобілів у 2021 році. *Auto Vercity*. 2021. URL: <https://auto.vercity.ru/statistics/production/2021/> (дата звернення: 13.10.2021)
13. Автотранспорт і навколишнє середовище: проблеми і шляхи їхнього вирішення. *Запорізька обласна державна адміністрація*. 2006. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/7207/avtotransport-i-nav> (дата звернення: 13.10.2021).
14. Пластик: відмовитися, не можна ігнорувати. *Українська правда*. 2019. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/11/28/239088/> (дата звернення: 13.10.2021).
15. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.
16. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-р#Text> (дата звернення 13.10.2021)
17. Кількість електромобілів в Україні перевищила 30 000 одиниць: рейтинг найпопулярніших моделей. *AutoGeek Перший автомобільний*. 2021. URL: <https://autogeek.com.ua/kilkist-elektromobiliv-v-ukraini-perevyshchyla-30-000-odynyts-rejtnyh-najpopuliarnishykh-modelej/> (дата звернення 13.10.2021)
18. Tesla і ко: токсичне сміття для України? *Made for minds*. 2020. URL: <https://www.dw.com/uk/tesla-i-ko-toksychno-smittya-dlya-ukrayiny/a-52690416> (дата звернення: 13.10.2021)
19. Directive (EU) 2019/904 of the European Parliament and of the Council. 2019. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.155.01.0001.01.ENG. (дата звернення: 13.10.2021)